

ENTREVISTA A ANTHONY GIDDENS

Per **TONI CRUANYES**

Anthony Giddens és una eminència en el món de la sociologia. És un luxe tenir-lo al davant i escoltar-lo aplicar els seus coneixements teòrics als raonaments de l'actualitat política i econòmica. Giddens va assolir el reconeixement acadèmic internacional amb les seves teories sobre l'estructura social i les seves aportacions als mètodes d'estudi de la sociologia. Se'l compara en aquest sentit amb Max Weber o fins i tot amb Karl Marx en les seves vessants d'estudiosos de la sociologia. Però l'impacte més gran en la política el va aconseguir amb la famosa *tercera via* que Tony Blair va convertir en referència del laborisme britànic dels anys noranta. Aleshores Giddens era director de la influent London School of Economics (de 1997 a 2003), on ara és professor emèrit.

Anthony Giddens va participar en un debat a Barcelona, convidat pel Centre d'Estudis Jordi Pujol. L'entrevista va tenir lloc poc després de la victòria del Barça a la final de la Champions, i com que Giddens és un conegut seguidor del Manchester United, era irresistible la temptació de començar parlant de futbol. La pregunta no era gratuïta, ja que en diversos articles Giddens ha posat el futbol com a exemple d'actor polític menystingut per la majoria de teòrics.

Toni Cruanyes. Periodista i politòleg. Cap d'Internacional de TV3

Anthony Giddens

Com afecta el futbol l'ànim general d'un país? En un moment de crisi –especialment greu en el cas espanyol–, i sobretot tenint en compte que bona part de la crisi actual –i això ho ha escrit vostè– es deu a una crisi de valors i a un estat d'ànim, la victòria en el terreny de joc pot ajudar a millorar la situació?

Òbviament el futbol afecta, i afecta molt en els nostres països. Afecta l'economia, afecta la política i és causa i símptoma d'alguns dels nostres comportaments polítics. El futbol no és només l'espectacle més seguit al món en tota la història de la humanitat, és també un transmissor de valors. Per tant, per a una ciutat o per al grup social a qui pertany aquell equip, que s'estan fent bé algunes coses. El futbol és negoci. Hi ha tantes i tantes influències econòmiques i polítiques al terreny de joc, que al final els jugadors o els partits de les competicions són tan sols una excusa. I això al Regne Unit ho coneixem molt bé, com crec que també a Barcelona.

I això com es reflecteix en la política?

Doncs justament ara acabem de veure-ho al meu país. El ministre de Cultura ha explicat públicament que una de les seves prioritats és equilibrar la lliga anglesa de futbol, perquè en aquests moments hi ha molts pocs equips amb capacitat de guanyar el títol, mentre que la majoria dels clubs de primera divisió s'han de resignar a no tenir cap oportunitat realista de guanyar. Això el govern creu que no és bo per al país i ara ho volen canviar, encara que jo crec que farà falta més que un discurs del ministre perquè això efectivament canviï.

Vostè ha escrit que el futbol estava afectant la política, no només perquè s'havia convertit en una pedrera de personatges públics que es poden associar a l'èxit i a la popularitat, com ara Berlusconi, que va saltar de la propietat del Milan a la creació d'un partit polític de *tifosi* més que no pas de cap ideologia, sinó també perquè ha canviat la manera com coneixem avui la política, les estructures polítiques...

En alguns casos, el futbol també ha servit per crear identitats regionals o per tensar la conflictivitat entre territoris. O, al contrari, per vehicular un conflicte en un terreny de joc delimitat, amb unes normes estàndard acceptades per tothom. Un altre exemple de com el futbol és també para-

digma del que passa al món: la desregulació dels mercats dels últims vint anys també s'ha vist als clubs. Que hi hagi tants jugadors estrangers als equips, que es paguin les quantitats que es paguen als jugadors i que, en canvi, no se'n garanteixi el rendiment..., això és el reflex de la política europea i nord-americana dels últims anys, i de tot el món, vaja. També ara, mentre es parla de canviar el sistema econòmic mundial, hi ha qui demana una reforma del mode de funcionament dels fitxatges al futbol. La globalització ha fet redefinir les nacions i el sistema capitalista, i també ha obligat el futbol a repensar-se en l'escenari global.

Tot ha canviat molt durant els últims dotze anys, des que el Partit Laborista va arribar al poder al Regne Unit. Llavors és quan vostè, amb la seva tercera via, va fer-se famós mundialment i Tony Blair va aplicar el seu ideari polític. Donaria els mateixos consells avui a Gordon Brown?

La principal virtut de la tercera via és que es basa, fonamentalment, en el no-dogmatisme, en la capacitat per acceptar els canvis i, per tant, mantenir uns objectius que continuïn adaptant-se a la realitat d'un món cada vegada més interdependent. Nosaltres no volíem pontificar i oferir una llista de solucions específiques als problemes del moment, sinó canviar la visió del món del Partit Laborista, acabar amb el divorci entre la teoria socialista clàssica i la realitat d'una Europa desafiada a adaptar-se per la caiguda del mur de Berlín, per la competència de la Xina i l'Índia, per models de producció diferents i més competitius... El centre-esquerra necessitava, i necessita encara, redefinir-se després que desaparegués la utopia de l'Europa de l'Est. Jo vaig intentar tenir una influència important en el Partit Laborista i, especialment, en Tony Blair. Però el cert és que tant el partit com el primer ministre van fer el que els va semblar. A través de les seves iniciatives governamentals, van intentar aplicar algunes de les meves idees, com la lluita per la igualtat entesa com a igualtat d'oportunitats, utilitzant els mitjans més eficaços per aconseguir-ho que ens ofereix el mercat. Ho van fer des de les institucions públiques, però segurament no es va fer prou bé, ja que han crescut les desigualtats al món i al Regne Unit en els últims deu anys.

Jo sempre he estat a favor de la responsabilitat pública i de l'equilibri a l'interior de les societats. Les desigualtats en excés són injustes i, a més,

Anthony Giddens

són la base per a la inestabilitat. La desigualtat no és eficient tampoc des del punt de vista de l'economia o la producció. La majoria de la gent parla d'exclusió social com a exemple de desigualtat, però jo crec que és encara més important l'exclusió social a la part alta de la piràmide. Amb la desigualtat creixent, la gent més rica està tan allunyada de la majoria com els que estan al nivell més baix d'ingressos, i això és igualment perillós. Crec que les classes més riques han perdut el sentit de responsabilitat respecte a la resta del món. No volen pagar impostos, no volen participar en les estructures nacionals, no volen involucrar-se en el finançament de l'estat del benestar, fins al límit de trencar el pacte social i incomplir les lleis. Això ja ho denunciava jo amb la tercera via, i la crisi financera mundial ho ha tornat a posar en evidència. Cal tenir mecanismes que evitin aquesta desvinculació, que ha provocat, per exemple, aquesta crisi financera.

Vostè ja parlava de la globalització i dels seus efectes als anys vuitanta, i llibres com *Runaway World* ja apuntaven solucions que semblen tretes d'articles de fa tan sols quatre dies. Com es gestiona un *runaway world* («un món que s'escapa»)?

Sempre he dit algunes coses que crec que són evidents sobre la globalització. La primera és que no és una sola cosa, no és un fenomen aïllat. Molta gent es refereix a coses diferents quan fan servir la paraula *globalització*. Per exemple, sí que tenim ara una major integració del mercat laboral, però per a mi hi ha una força que en aquest sentit és molt més important: la revolució de les comunicacions. La globalització és un procés mesclat de conflictes, novetats, contradiccions... Per exemple, Catalunya. Aquí teniu una identitat local molt forta que, vinculada a un procés accelerat d'interdependència, perd terreny en alguns aspectes, però en canvi en guanya en d'altres, perquè estem veient com la globalització està donant una empenta claríssima a les identitats locals i nacionals fortes. Hi ha necessitat de més autonomia, i això és un fenomen que no només passa a Catalunya.

Després hi ha la fragmentació i la irrupció de noves identitats, provocades per noves formes de fonamentalisme, i això és un problema de difícil solució. Aquí tenim una història de la humanitat que hem creat nosal-

tres mateixos, les persones, ja que no estem parlant d'això com d'un fenomen natural. Karl Marx va pensar que coneixent bé la història podríem controlar la societat, però això és ara molt més difícil que quan Marx va escriure els seus llibres de teoria política. Identitats nacionals en auge, interdependència, el paper cada cop més modest del sector públic o, millor dit, de l'administració única i total... Tot això és més difícil del que Marx va anticipar. I després hi ha el fenomen del qual parlo en el meu últim llibre: l'escalfament global i la lluita per l'energia. Estem lluitant a escala global per una nova batalla. No estic d'acord amb els que simplifiquen i es presenten com a proglobalització o antiglobalització. Hauríem de ser una mica més subtils que això.

Davant d'aquest panorama que ha descrit, què ha de fer l'esquerra? Així com quan va assessorar Tony Blair als anys noranta i vostè va esdevenir el paradigma de l'esquerra moderna, on em sabia trobar ara el paradigma de les polítiques progressistes? A Gordon Brown? A Barack Obama? Al Brasil de Lula? A les reunions del nou G20 per canviar el sistema econòmic mundial?

Això és difícil de contestar sense contextualitzar-ho. Per exemple, amb Tony Blair al Regne Unit, els laboristes eren molt conscients de les desigualtats que heretaven dels anys de Margaret Thatcher. Fixi's en els països més influenciats per les tesis de Thatcher: els Estats Units, Nova Zelanda, Austràlia... Tots ells van experimentar un creixement més gran de les desigualtats que la resta de països industrialitzats. Blair va prendre les mesures adequades per intentar corregir aquesta tendència: en els últims anys s'ha invertit més en educació i en sanitat, s'ha canviat el sistema impositiu..., però no s'ha fet suficient. Quan parlem de desigualtats globals i de la recessió econòmica, encara posem més en evidència que la desigualtat més gran és la que hi ha a la cúpula, entre els més rics. Sabem que hem de regular aquestes desigualtats de forma més eficaç a partir d'ara.

L'opinió pública mundial ha canviat molt positivament a favor de regular els alts salaris de les empreses i els bancs. La gent s'ha escandalitzat de saber el que cobren alguns i, sobretot, de la total desvinculació entre el nivell d'ingressos i la responsabilitat social dels qui els cobren.

Anthony Giddens

El canvi d'opinió a escala internacional pot marcar un punt d'inflexió a l'hora de controlar els paradisos fiscals, el frau bancari, l'evasió d'imposos, etc. Crec que això pot tenir conseqüències estructurals. Ho espero, tinc esperances que sigui així. Molt poca gent n'és conscient, però al món industrialitzat les desigualtats socials van disminuir considerablement durant els trenta anys posteriors a la Segona Guerra Mundial. A finals dels setanta i principis dels noranta es va invertir aquesta tendència i la franja de separació entre rics i pobres es va tornar a agreujar. Crec que ara estem a punt de tornar a canviar de tendència. Per exemple, la lluita que està fent el govern de Barack Obama per desemmascarar els paradisos fiscals és una iniciativa que admiro profundament. No voldria sonar com un vell professor arrogant, però el cert és que això jo ja ho vaig predir fa més de deu anys, perquè els paradisos fiscals són una de les raons –o un dels exemples més clars– de les grandíssimes diferències socials. Ara, de cop, també Gordon Brown ha assumit públicament aquest discurs. En privat ja ho havia expressat, però ara ha convertit aquesta qüestió en el centre de la seva proposta de reforma del sistema econòmic mundial.

Al seu últim llibre, sobre l'escalfament global, torna a insistir en la idea bàsica de la tercera via: que no hi ha una solució de dretes o una solució d'esquerres a aquest problema. Si vostè plantejava les seves idees com una superació del socialisme clàssic i el fonamentalisme del lliure mercat, com planteja ara que es pot superar la lluita per l'energia i pel canvi climàtic si la dreta i l'esquerra tenen visions gairebé oposades sobre ambdós?

No, no existeix una política d'esquerres o una de dretes sobre el clima. Hi ha només una filosofia política possible i una pluralitat de mesures que, en qualsevol cas, es resumeixen en el fet de tenir present i acceptar aquesta realitat d'amenaça a la manera en què vivim en aquests moments.

Se sent reconegut en les polítiques anunciades per Barack Obama respecte al canvi climàtic o la reforma del sistema econòmic mundial?

Sí, jo dono suport a pràcticament tots els canvis iniciats per Barack

Obama. Crec que en totes les àrees en què està treballant ha donat un gir de 180 graus a la direcció que havia pres l'administració Bush, i això era imprescindible. Crec que l'avantatge d'Obama és que possiblement la seva visió tindrà un impacte més enllà de les polítiques públiques del seu país. Crec que els canvis que impulsa en les relacions internacionals, en l'equilibri de forces al món, tindran un impacte molt positiu que es veurà més en el llarg termini i només si manté el to d'aquests primers mesos i és capaç de mantenir per als demòcrates la Casa Blanca durant almenys vuit o dotze anys. Igual com li ha passat a Tony Blair, el gran repte d'Obama és invertir la tendència política del seu país de mantenir els progressistes a l'oposició. Blair i Clinton van convertir els seus partits en «partits naturals de govern». Aquesta és segurament la seva principal aportació. Obama hauria de ser capaç de seguir el seu exemple per poder aprofundir en els canvis necessaris respecte a les dècades de dominació conservadora a Londres i Washington. Obama té un desavantatge molt important respecte a Bill Clinton, ja que les polítiques socials de l'expresident van ser compatibles amb una gestió de dèficit zero de la seva administració. Obama ha de gestionar un període de greus dificultats econòmiques. Això ho pot aprofitar per donar un impuls a polítiques més atrevides a favor de la igualtat, però també pot ser que l'opinió pública no el segueixi. Tot just som a l'inici d'Obama, i és més que probable que, davant les grans expectatives creades per l'entorn del nou president, Obama tingui dificultats de cara a les pròximes eleccions.

Què pensa de José Luis Rodríguez Zapatero?

Em sap greu, però no sóc expert en política espanyola. Prefereixo no fer una anàlisi acurada de les seves polítiques. Tot i això, crec que els últims anys de l'esquerra espanyola representen una història d'èxit. Vaig parlar amb Felipe González algunes vegades quan era president, i crec que ell ja va ser revisionista de la història del socialisme espanyol fins aleshores. Crec que Rodríguez Zapatero també ha animat una revisió prou a fons dels postulats de l'esquerra clàssica i ho veig amb simpatia. Però no voldria estendre'm més perquè no sóc expert en política espanyola.

Anthony Giddens

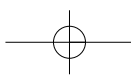
Hi ha algun líder progressista mundial que vostè posaria com a exemple?

Ara hi ha una situació interessant a l'escenari internacional, ja que a mesura que el món es va convertint en multipolar en matèria econòmica, política o militar, altres actors apareixen amb més força. Aquesta és la tendència clara. Però en aquest moment precís, Barack Obama és sens dubte el líder polític i moral més important del món. La seva elecció ha estat seguida per més gent que mai arreu del planeta, i representa un lideratge d'un potencial desconegut fins ara. En comparació, la Unió Europea representa una decepció, al meu parer. És deficient, fins i tot per a mi, que sóc un fervent defensor d'Europa. Però no té la capacitat de lideratge d'aprofitar l'oportunitat d'un món més multipolar. Encara no parla amb una veu unida. El Tractat de Lisboa hauria de ser ratificat i hauríem d'integrar-nos més. Això no és el que pensa el govern nord-americà, i és una llàstima, perquè la Unió Europea és la millor resposta política a les necessitats de la globalització.

La integració europea no només serviria per afermar els valors i el posicionament europeus a l'escena internacional, sinó que tindria una funció d'exemple per a altres regions del món que també podrien optar per la integració. Aquest és el tipus de lideratge que Europa podria oferir i que el món necessita. Ara bé, en aquest sentit, els Estats Units mantenen encara bona part de l'encant i el lideratge moral quan són capaços d'elegir un home negre d'origen humil per ser el seu president. Cap país europeu pot millorar la força d'un sistema polític tan arrelat com el dels Estats Units. El lideratge dels Estats Units és inspirador, i això Europa no ho té. Per exemple, en la lluita contra el canvi climàtic, la UE ha estat líder, o en la globalització i la cooperació, ja que la mateixa Unió va néixer per intercanviar carbó i acer. Però aquest tipus de lideratge no inspira els ciutadans. Europa lidera en escalfament global i seguretat energètica, però aquest lideratge no és percebut i, per tant, fins a cert punt, no existeix. Per això encara depenem tant del lideratge dels Estats Units.

Què ha de fer Europa, doncs?

El problema europeu és que vol «tenir el pastís i menjar-se'l», com diem en anglès. No es pot fer les dues coses: o hi ha més integració i s'a-

VIA^o 09/2009 REVISTA DEL CENTRE D'ESTUDIS JORDI PUJOL

posta per la identitat continental o s'aposta pel nacionalisme fragmentat i les identitats culturals diferenciades. Els discursos dels líders europeus semblen més destinats a aquesta segona opció, i els votants semblen avalar-ho. Però si seguim així, no es faran les reformes imprescindibles a Europa per fer front als desafiaments globals: com es podrà competir amb la Xina i l'Índia, o la resta de països emergents? Com farem front als problemes energètics que s'accentuaran en els pròxims anys? Això és el que Europa sembla incapaç de respondre. Europa té un problema de regeneració, i no hi veig una sortida clara a curt termini. Els propers cinc o deu anys seran crucials.

